

MUHAMMED ŞÂKİR

Muhammed Şâkir ve Mahmûd Muhammed Şâkir Mısır'ın önde gelen edip ve âlimlerindedir.

Muhammed Şâkir, 1920'li yıllarda Kur'an-ı Kerim'in tercümesi hususunda ta-kındığı katı tutumla gündeme gelmiştir. İngiliz asıllı mühtedi Marmaduke Muhammed Pickthall'ın Kur'an'ı İngilizce'ye çevirme projesi hakkında Ezher ulemâsının fikrinin alınması dolayısıyla meydana gelen tartışmalar sırasında kaleme aldığı çeşitli makaleleri *el-Ķavlü'l-faşl fi tercemeti'l-Ķur'âni'l-Kerim ile'l-luġâti'l-a'cemiyye* adıyla kitap haline getirmiştir. Muhammed Şâkir bu eserinde tercüme için birçok şart öne sürmüştü ve neticede bunların Kur'an-ı Kerim için yerine getirilemeyeceğini, bu sebeple Kur'an'ın başka dillere tercümesinin mümkün olmadığını söylemiştir.

Eserleri. 1. *el-İzâh li-metni'l-İsâgüci* (İskenderiye 1325/1907). 2. *ed-Dürüsü'l-evveliyye* (İskenderiye 1326). Ezher'de okutulmak üzere hazırlanan ve akaid, siyer, ahlâk konularını içine alan bir ders kitabıdır. 3. *Hulâşatü'l-İmlâ'* (Kahire 1913). 4. *eş-Şerhu't-tafşilî li-müzekkereti'l-ittifâki'l-İngilizî el-Mısrî* (Kahire 1339). Muhammed Şâkir *el-Ehrâm* ve *Muktetaf* gibi gazete ve dergilerde birçok makale yazmıştır. 5. *Mine'l-Himâye ile's-siyâde: Fe'l-Kelimetü'l-ân li-Mısr* (Kahire 1922). 6. *el-Ķavlü'l-faşl fi tercemeti'l-Ķur'âni'l-Kerim ile'l-luġâti'l-a'cemiyye* (Kahire 1343). Eserin bir bölümü, T. W. Arnold tarafından "On the Translation of the Koran into Foreign Languages" başlığıyla İngilizce'ye tercüme edilmiştir (MW, XVI [1926], s. 161-165).

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Mu'cem*, II, 1664; Zirikli, *el-A'lâm*, VII, 27; Yüsun Es'ad Dâgir, *Meşâdirü'd-dirâsâti'l-Arabiyye*, Beyrut 1983, II, 452-453; *Dirâsât 'Arabiyye ve İslâmiyye: Mühdât ilâ edibi'l-Arabiyyeti'l-kebir Ebi Fihri Mahmûd Muhammed Şâkir bi-münâsebeti bulûġihi's-seb'in* (haz. Eymen Fuâd Seyyid v.dğr.), Kahire 1403/1982, s. 14; M. Muhammed Hüseyin, *İtticâhâtü'l-uataniyye fi'l-edebi'l-mu'âsir*, Beyrut 1984, II, 46; M. Abdülmün'im Hafâci, *el-Ezher fi elf'am*, Beyrut-Kahire 1408/1988, II, 42-43; Ömer Hasan el-Kayyâm, *Mahmûd Muhammed Şâkir: er-Racûl ve'l-menhec*, Amman 1417/1997, s. 19-26; Zeki M. Mücâhid, *el-A'lâmü's-Şarkıyye*, Kahire 1369/1950, II, 165-167; M. Abdülġanî Hasan, *A'lâm mine's-şark ve'l-garb*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dârü'l-fikri'l-Arabî), s. 113-126; a.mlf., "Muhammed Şâkir: 1866-1939", *el-Kitâb*, II/9, Kahire 1946, s. 423-432; Ahmed M. Şâkir, "Muhammed Şâkir", *el-Muktetaf*, sy. 95, Kahire 1939, s. 300.

HİLAL GÖRGÜN

MUHAMMED ŞÂKİR, Hanbelizâde

(محمد شاکر الحنبلی)

(1876-1958)

Suriyeli hukukçu ve devlet adamı.

1293'te (1876) Şam'da doğdu. Suriye vilâyetine bağlı Selimiye kazası hâkimlerinden Muhammed Râġib Efendi'nin öğrencisidir. Şam Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra İstanbul'da Mekteb-i Mülkiyye'nin idâdî kısmına girdi ve Ağustos 1898'de bu mektebin yüksek kısmından mezun oldu. Buradaki hocaları arasında Mehmed Zihni Efendi de vardı. Eylül 1898'de Suriye vilâyeti maiyet memurluğu ile göreve başladı; ardından Şam İdâdîsi ekonomi öğretmenliği ve Suriye vilâyeti Meclis-i İdâre-i Vilâyet sorgu hâkimliğinde bulundu. 1902-1912 yıllarında Zebdâni, Harran, Bîlân, Birecik, Aclûn ve Kuneyıra kazalarında kaymakamlık yaptı. Mayıs 1912'de açığa alınınca İstanbul'a geldi ve âyan üyesi Abdülhamîd ez-Zehrâvî ile birlikte *el-Haġâre* ve *el-Ķalem* gazetelerini çıkardı, *el-Âşime* gazetesine editör oldu Eylül 1914'te Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi Arapça öğretmenliğine tayin edildi. Aralık 1914'te Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti bünyesindeki Müessesât-ı İlmiyye Şubesi müdürlüğüne getirildi. Kasım 1915'te Akkâ mutasarrıflığına gönderildi. Eylül 1916'da nakledildiği Hama mutasarrıflığından Aralık 1916'da azledildi. Bir süre Şam'da avukatlık yaptı. Mayıs 1918'de Suriye vilâyeti istatistik komisyonu reisi oldu. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra Suriye'nin bağımsızlığının ilân edilmesi üzerine Aralık 1918'de Şam'da Emîr Faysal'ın başkanlığında kurulan hükümet döneminde posta idaresi genel müdürlüğüne, Eylül 1919'da Dâhiliye Vezâreti Teftiş Heyeti başkanlığına, Aralık 1919'da Şam merkez mutasarrıflığına tayin edildi. Nisan 1920'de Şam'da kurulan Hukuk Fakültesi'nde hukuk dersleri verdi. Aynı fakültede Eylül 1922'den itibaren arazi ve vakıf hukuku dersleri okuttu. Nisan 1924'te Suriye Millet Meclisi'ne Şam milletvekili olarak girdi ve meclis ikinci başkanlığına seçildi. 1926'da Marif. 1930'da Adliye vezirliğine getirildi. Temmuz 1936'da emekliye ayrılan Muhammed Şâkir 21 Temmuz 1958 tarihinde Şam'da vefat etti.

Eserleri. 1. *Uşûlü'l-fıkhî'l-İslâmî* (1368/1948, baskı yeri yok [Matbaatü'l-câ-

miati's-Sûriyye]; Mekke 1423/2002). Kitapta konuların açıklanması sırasında örnek-lere de yer verilmiş, *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye* ve medenî hukuk alanındaki bazı kanunlara atıfta bulunulmuştur. Genellikle Hanefî âlimlerinin görüşleri esas alınmakla birlikte zaman zaman diğer mezheplere de yer verilmiştir. 2. *Temrinli ve İ'rablî Lisân-ı Arabî: Sarf Kısmı* (İstanbul 1329). 3. *Temrinli ve İ'rablî Lisân-ı Arabî: Nahiv Kısmı* (İstanbul 1329). 4. *Te'lhîşü't-târîhi'l-'Osmânî el-muşavver* (Dimaşk 1331). 5. *Mücezz fi ahkâmîl-evkâf* (Dimaşk 1929). Ayrıca *Ahkâmü'l-evkâf*, *el-Hukûku'l-esâsiyye*, *el-Hukûku'l-idâriyye*, *Ahkâmü'l-arâzî (ve'l-emvâlî'l-menġûle)* adlı eserleri de bulunan Muhammed Şâkir ceza kanunu ile (*Ķânünü'l-cezâ'i'l-cedîd*, İstanbul 1328) hukuk muhâkemeleri usulü kanununu (*Ķânünü usûli muhâkemâti'l-hukûkiyye*, İstanbul 1328) Türkçe'den Arapça'ya tercüme etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Şâkir el-Hanbelî, *Uşûlü'l-fıkhî'l-İslâmî*, Mekke 1423/2002, s. 9, 12-13, 16-17; Serkis, *Mu'cem*, I, 1093; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, XIII, 392; Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Ankara 1968-69, III, 765-766; Özege, *Katalog*, III, 1070; Zirikli, *el-A'lâm (Fethullah)*, VI, 157; Abdülkâdir Ayyaş, *Mu'cemü'l-mü'ellifine's-Sûriyyin fi'l-ġarni'l-işrin*, Dimaşk 1405/1985, s. 154-155; M. Abdülatif Sâlih el-Ferfür, *A'lâmü Dimaşk*, Dimaşk 1408/1987, s. 276-277; M. Cemil eş-Şattî, *A'yânü Dimaşk*, Dimaşk 1414/1994, s. 362-363; Ahmet Turan Arslan, *Son Devir Osmanlı Âlimlerinden Mehmed Zihni Efendi*, İstanbul 1999, s. 80; el-Maġribî, "Hukûku'l-idâre te'lifün 'Arabiyyün fihâ", *MMİADm.*, I/8 (1339/1921), s. 252-254.

M. KÂMİL YAŞAROĞLU

MUHAMMED eş-ŞATTÎ

(bk. ŞATTÎ, Muhammed b. Hasan).

MUHAMMED b. ŞEBİB

(محمد بن شبيب)

Ebü Bekr Muhammed b. Abdillâh b. Şebib el-Basrî (III./IX. yüzyıl [?])

Basra ekolüne bağlı Mu'tezile âlimi.

Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Dedesine veya babasına nisbetle İbn Şebib diye tanınır. İbnü'l-Murtazâ, onun Nazzâm'ın öğrencilerinden olduğunu ve Mu'tezile'nin yedinci tabakasından yer al-